

אבל לא רצה לעזוב את זולקוב וישב על כסא הרבנות שם עד לפטירתו. י"ח כסלו תקס"א (1801).

xiii. ר' יעקב משולם בר מרדכי זאב אורנשטיין נבחר, על אף גילו הצעיר, ליורשו. אחרי מותו של הרב ר' צבי הירש רוזאניש בשנת תקס"א נבחר לרב בלבוב, אולם נשאר בזולקוב עד תקס"ד (1805).

xiv. לאחר שעבר הרב אורנשטיין ללבוב מילא תפקידי הרב בשנים 1805–1809 הדיין ר' יוסף יוסף סגל שטערן, יחד עם אלעזר גאטליב.

הוא עמד בראש הישיבה והעמיד תלמידים רבים, ובכללם הסופר העברי ד"ר מאיר לטריס, המדפיס והמשכיל שאול מאירהופר, אברהם גולדברג, אהרן לרנר. היה למדן מופלג.

א. דיינים, אנשי תורה, מגידים.

בזמן קיומה של קהלת זולקוב היו בה ראשי-בית דין ודיינים ידועים. במאה הי"ז ידועים ראשי-בית-הדין הבאים:

- (1) ר' משה בר שכנא שנפטר בשנת 1652. (2) ר' ישעיה ב"ר יצחק היה ראש-בית-דין בזולקוב וראש-ישיבה בלבוב בשנים 1650–1660. (א2) ר' זעליג אב"ד בסוף המאה הי"ז. (3) ר' משה בן דניאל יליד זולקוב מחבר "סוגיות התלמוד", שיצא לאור בשנת תנ"ג (1693). היה דיין בבית-דינו של ר' יצחק לנדא.
- (4) ר' בנימין זאב ב"ר יוסף דיין בסוף המאה הי"ז.
- (5) ר' מנחם מאניש ראש-בית-דין, היה גם מגיד משרים נודע. חבר בית-דינו של הגאון ר' נפתלי הירץ הורוויץ במחצית המאה הי"ח. (א5) ר' אברהם ב"ר משה אב"ד, שראו בו אחד מגדולי הדור, "הרב המאור הגדול, החסיד והמקובל לפני בואו לזולקוב היה מגיד בדומברובה". נפטר כ' ניסן תצ"ד (1723).
- (6) ר' יהודה משה ב"ר ברוך מזולקוב, ראב"ד, מחבר הספר "באר היטב" על שו"ע ויו"ד. (7) ר' גדליה ב"ר בנימין חאלף, שחתם יחד עם הרב נפתלי הירץ סג"ל הורוויץ על החרם משנת תקי"א (1750). נפטר בשנת 1776. (8) ר' נפתלי הירץ הלוי הורוויץ ב"ר מרדכי, אב"ד וראש-ישיבה, שימש 40 שנה דיין בזולקוב.
- (9) ר' ישראל מרדכי ב"ר ברוך, ראש-בית-דין, השת-

אברהם ר' חיימל. אביו היה פרנס דד"א. חתנו של פרנס דד"א ר' ישראל איסרל מזולקוב, שהיה רב בסווירי. בב' טבת תק"ד (1743) "הלכו ראשי העיר לעיר סווירי בהסכמת כל בעלי בתים ונתנו הכתר על ראש הרב ר' פנחס בהר"א אבד"ק זווירי יצ"ו.

אולם הוא התמסר יותר לענייני ועד ארבע ארצות, ושימש בו נאמן ופרנס הועד של גליל לבוב, עד לביטולו של הועד בשנת 1764. הוא ואביו היו מתומכי הרב ר' יהונתן אייבשיץ, וכיזמתו הוכרו בשנת תקי"א (1750) בזולקוב החרם על מתנגדיו, היו לו שני בנים, (א) ר' יוסף שהיה רב ביאבורוב, וויטקוב, סקאהל ואחר כך בפונא, שם נפטר בשנת תקס"א. (ב) ר' שמואל אשר שהיה רב בבילגוראי, משנת 1792 בטארנופול ואחרי מות אחיו (1801) נתקבל לרב בפונא. בשנת 1795 קיבל את השם פאלקנפלד. נפטר בשנת תקס"ו (1806).

א. ר' שמשון ב"ר יעקב מיילש שהיה רב בציעשאנוב, ומשם נתקבל בשנת 1747 לרב בזולקוב, כדי שימלא את מקומו של ר' פנחס שהיה טרוד בעסקנותו בועד ארבע ארצות. בזולקוב נשאר רק שבע שנים, עד 1757 וחזר לצייעשאנוב, על מקומו הושיב את בנו.

הוא הסכים על ספרו של מגיד משרים בברודי ר' פרץ בר' משה "בית פרץ" שנדפס בזולקוב בשנת תקי"ט. אתו יחד הסכים גם ר' אברהם מרדכי היילפרין אב"ד ומו"צ בוולקווא.

א. בשנים 1763–1772 שימש ברבנות הקהילה ר' אברהם מרדכי בן ישראל היילפרין שהיה לפני זה רב בוורונקי. אחרי 1772 הסתלק מן הרבנות והשתקע בברודי, שם נפטר בג' תמוז תקמ"א י"א בה' אב תק"כ (1766) הסכים להדפסה השניה של ס' "שומר אמונים", לר"י אורגאס. בכ"ו תשרי תקל"ח הסכים על ס' "עטרת יוסף" (זולקווא, תקל"ח) מעל הסכמתו כחוב; אשר כעת איתן מושבו בק"ק בראדי וחתום; נאום הצעיר אברהם מרדכי אבד"ק ז'אלקווא בכ"ח אייר תקמ"א על ס' "עץ חיים" לר' וויטאל וחתם; אב"ד ור"ה דק"ק זולקווא ואיתן מושבו בק"ק בראדי.

xii. ר' משה צבי הירש מיילש, שימש לפני כן רב בלאנצוט, מגדולי הרבנים, נבחר לרב בקופנהאגן.

קראקא שצ"ו (1632) מכיל ב"5 חלקים פירוש והגהות על הוזהר הישן והחדש, וכן מאמרים מוזהר המבוארים במקום אחר. נפטר ב"י אלול ת"ג (1642). (2) ר' אברהם מרדכי ב"ר ישראל היילפרין, היה רב בווראנקי, עבר לזולקוב ובסוף ימיו השתקע בברודי, שם נפטר ב"י תמוז תקמ"א. (3) ר' יצחק ב"ר יונה, מגדולי הלמדנים בדורו, הרביץ תורה, נפטר כ"א חשון ת"ז (1646). (4) ר' שמעון ב"ר אפרים יהודא מחבר ספר "חלק שמשון" (פראג תמ"ז), המכיל פשטים ומדרשים תמור הים ומסודר לשלושים ערכין.

הוא הגיע לזולקוב אחרי גירוש היהודים מוינה בשנת 1670. יחד עם המגורשים נמלט מוינה לבוהמיה ומשם לפולין. יליד אייונשטט (א"ש) מצאצאי משפחה נכבדה שם.

בהקדמה לספרו כותב הוא: "ומוכרח הייתי לפזר רגלי, לעוף כאשר ידאה הנשר עד שבאתי בארץ פולין לק"ק זאלקווא, עיר ואם בישראל כרכא דכולא ביה" בשער הספר כתוב:

"מילדי אינשי יקירי ווינא וממגורשי אייונשטאט הר"ר שמעון מק"ק אייונשטאט הוא הוציא לאור גם את הספר "גלגולי נשמות" לר' מנחם עזריה מפאנו קבלה על כל הנשמות שנתגלגלו בתנאים ואמוראים כפי שקיבל מכ"י סרוג הובא לבית הדפוס ע"י המסדר ר' שמעון ב"ר אפרים יהודה אייונשטאט שהוסיף ג"כ קצת בשם אחרים, פראג תמ"ח. הוצאה שניה (פראנקפורט דאדר תס"ב) יא.

(5) הרב ר' יהושע ב"ר מאיר הלוי הורוויץ, אחיו של ר' יוקל הרב בברודי. (6) בסוף המאה הי"ז חי בזולקוב ר' שלמה ב"ר ישראל מחבר ספר "תפארת הקודש". (7) ר' אליעזר ב"ר אברהם החזיק ישיבה, נפטר ב' אדר תקמ"ב. (8) ר' אריה ב"ר אברהם היה למדן גדול ש"יד לו בנגלה ובנסתר, נגלו אליו תעלומות חכמה לו שם כאחד אשר הם אנשי שם". (9) ר' אריה יהודה ליב ב"ר שמואל גרשון היה רב בסקולה ואחר כך חי בזולקוב, מחבר ספר "לוי חן" (זולקוב תצ"ב). נפטר כ"ג באדר תפ"ט. (10) ר' יהודה ליב ב"ר ישראל מחבר ספר "מנחת יהודה" פשטים, רמזים ודרושים על מסורת התורה וחמש מגלות, (זולקוב תקמ"ט) וכן ספר "גפש יהודה" (פשטים) על מדרשים

תף בהתוועדות ראשי מדינת גליל לבוב, שנתקיימה בלבוב בח' אדר תקי"ב (1751) יחד עם הרב נפתלי הירץ הורוויץ, ר' יוסף ב"ר יצחק הלוי לנדא, ר' נפתלי הירץ ב"ר מאיר, ר' משה פנחס גאמן ועד ארבע ארצות, ר' צבי הירש בן ר' משה, ראש מדינה בזולקוב, ר' ישראל מרדכי ב"ר ברוך ראב"ד בזולקוב. (10) ר' אלכסנדר סענדיר ב"ר אפרים זלמן שור, חתנו של ר' מרדכי ליבוש'ס פרנס דד"א, גיסו של הרב בזולקוב ר' אברהם אבלי, הוא עצמו לא רצה ברוב עניינותו לשבת על כסא רבנות והתמסר ללימוד תורה, מחבר ספר "תבואות שור" ו"שמלה חדשה". בחיבוריו גילה בקיאות גדולה וחידש חידושי דינים. נפטר בזולקוב, כ"ז שבט תצ"ו (1736). (11) ר' מרדכי ב"ר חיים ז"ק מבית-דינו של ר' נפתלי הירץ הלוי הורוויץ. (12) ר' נפתלי הירץ ב"ר משה, חתנו של הפרנס ר' ישראל איסרל מזולקוב וגיסו של הרב משה פנחס פרנס דד"א, היה ראש-בית-דין בבית-דינו של ר' נפתלי הירץ הורוויץ ואחר כך של הרב ר' שמשון מיזלש. (13) ר' צבי הירש ב"ר רפאל הלוי ראש-בית דין, נין ונכד לר' יצחק אבד"ק זאסלאוו, שהיה אחר-כך מגיד בזולקווא, חיבר ספר "עבודת השיר", חדושי תורה וחדושי מסכתות (זולקווא תקל"ג). (14) ר' יעקב מלבוז, דיין במחצית השניה של המאה הי"ח. (15) ר' משה מזולקוב שהיה אב"ד בבוצ'אק, ואחר-כך דיין בזולקוב. (16) אפרים שיינערט, שהצטיין בחריפותו נפטר בשנת 1809. (17) ר' יוסף אליעזר גאטליב דיין בבית-דינו של הרב אורנשטיין. (18) ר' יוסף יחפא סגל שטערן, דיין בבית-דינו של הרב אורנשטיין ואחר-כך ממלא מקומו ברבנות. (19) ר' אליעזר ליפמן היה במחצית המאה הי"ח אבד"ק סטראליסק, ואחר-כך דיין בזולקוב. (20) ר' שמריה שמעריל בן יהודה ליב שפירא, היה רב בוויסוקי ואחר-כך נתקבל לאב"ד בזולקוב י"י. (21) ר' משה צבי הירש אשכנזי (החכם צבי) היה אב"ד בזולקוב ואחר-כך רב בקאמיונקא. (22) ר' ישכר בער דיין (1693).

בזולקוב התגוררו במאות הי"ז רבנים רבים ידועים, מהם שניהלו את הישיבה או מילאו באורח זמני תפקידים רבניים ותורניים. מהם ידועים:

(1) ר' אהרן זעליג ב"ר משה מזולקוב, אחיו של ר' שמואל פרנס דד"א כבירסק, מחבר ספר "עמודי שבע"

בנו היחיד ר' מרדכי, היה למדן חריף ובקי בכל חדרי התורה. בישיבתו למדו מספר רב של בחורים מופלגים בתלמוד ופוסקים ראשונים ואחרונים. בגיל צעיר חלה במחלת שגעון-הרדיפה ונפטר בבית חולי-רוח בארמון המיסדר הפיארים בלבוב יג.

זילקיב זכתה גם למגידים ודרשנים בני תורה. בתקופה הראשונה ידוע הדרשן ומורה-ההוראה ר' יוחנן ב"ר אברהם, נפטר בי"ז סיון שצ"ט (1639).

בשנות ת"ח-ת"ט (1648—1749) בא לזילקיב עם זרם הפליטים מוואהלין הרב מואסלב ר' יצחק ונתקבל על ידי ראשי הקהלה למגיד. גיסו המקובל הידוע ר' שמשון ב"ר פסח מאוסטרופולי (אוסטרופולער). אחריו מילא את מקומו כמגיד בנו, ר' פסח. הוא הוציא-לאור "ספר קנים" לר' אהרן ב"ר אברהם מעיר קרדינא בקבלה עם פירוש "דן ידן" של דודו ר' שמשון מאוסטרופולי. ובסופו לקוטים מכתבי המפרש בשם "לקוטי שושנים" זולקווא. תס"ט (1708). נפטר בט"ו אדר שני תפ"ה (1725).

חסיד ומק"בל מפורסם היה ר' זלמן אפרים ליקווער, מגיד של קהילת זולקווא. אביו של המגיד ומחכמי הקלוי בברודי ר' מנחם מנדל זולקובר.

דרשן גדול, נודע ומקובל על עדתו היה ר' יהודא ליב ב"ר נתן, הנקרא בפי העם ר' ליב פולאק, שלפי דברי בני-זמנו "תורת אמת היחה בפיהו פה מפי מרגליות", וכוחו כמוכח בשנות המשבר הפנימי בחיי יהדות פולין באמצע המאה הי"ח. בדרשותיו היה מביא חידושי תורה רבים שנזכרים בספר דודו ר' גדליה ב"ר יצחק מלונץ (תלמידו של המוכיח מפולנא) "תשואות חן" וגלילי זהב" (זולקווא, תקי"ג). נפטר בט"ו אדר שני תקכ"ד (1764).

בסוף המאה הי"ח, בזמן כהונתו של הרב ר' צבי הירש מיזלש חי המגיד ר' יצחק שמשון ב"ר פסח, מקודם רב בראווא, למדן מופלג ושימש גם דיין בבית-דינו של הרב ר' יעקב משולם אורנשטיין.

בתקופה זו, בשנת 1760, נתקבל למגיד ר' יעקב ב"ר זאב קראנץ (1740—1764), שנודע בשם "המגיד מדובנא, שהיה מגיד כמוריץ" ויצא לו שם של מגיד משכיל ברחבי ליטא ורייסין. ראשי זולקווא הזמינו אותו לכהן כמגיד, בקהלתם. מכאן נקרא לדובנא שם

ועל פסוקי תנ"ך החמורים וקצת חידושי גפ"ת ועל סמיכות סדרי המשניות. (לבוב תקנ"ו) ותוספת לספרו "מנחת יהודה", בשם "שירי מנחה" (לבוב תקנ"ו). נפטר בי"א אלול תקנ"ב. 11) ר' יהושע פייבל ב"ר ישראל תאומים, אחיו של הרב בזילקיב, יצחק מאיר תאומים, מחבר ספר "קצוי ארץ" ביאור גבולות א"י. (זולקווא תקנ"א) נפטר בר"ח תמוז תקל"ב. 12) ר' בצלאל זולקווייר ב"ר יהודה ליב הלוי, מחבר ספר "בשם בצלאל", פירוש על מסכת אבות (פרנקפורט דאדר תקל"א). סידר והוציא לאור את הספר, "אור יקרות" (זולקווא תצ"ב). הוציא לאור את התלמוד הירושלמי (ג' בבות עם פירוש מהר"א פולדא (פרנקפורט ד' אדר תק"ב). 13) ר' מאיר ברל לוי מחבר ספר "אדני פז", פשטים כסדר התורה בשם גדולי הדור עם תוספת משלו (נובידבור תקמ"ט). וספר "גלילי זהב" (זולקווא תקי"ג). 14) ר' יצחק אייזיק ב"ר אברהם, חברו של ר' אלכסנדר שור בעל "תבואות שור" י"ב, נפטר ט"ו שבט תצ"ו (1735). הרב יהודה אהרן (אביו של הר' ר' שלמה קלוגר) כינה אותו "המאור הגדול הצדיק יסוד עולם קדוש". ר' יצחק אייזיק היה אומר כי עיר "זולקווא מלאה תורה וחכמה". 15) ר' שלמה ב"ר ישראל, מחבר ספר "תפארת הקדש" (פירודא תס"א) (1700). פירוש על ספר ויקרא. במדבר, דברים (פראג תע"ג-1712). 16) הרב ר' דב ב"ר נתן נטע, נפטר בשנת 1781.

מראשי הישיבה שהעמידה תלמידים רבים יש להזכיר את: 1) הרב ר' אשר זעליג ב"ר ישראל שמואל שהיה ידוע כמורה ולמדן, נפטר כ' אדר תכ"ח (1668); 2) ר' נפתלי הירץ בר, בנו של הפרנס ר' חנוך העניך מידועי-השם בדורו, שהצטיין בחריפותו ובקי-אותו, נפטר בגיל צעיר במנחם אב תצ"א (1731); 3) הרב ר' בנימין עוזר ב"ר מאיר, רב בקלימנטוב ומשם נתקבל לראש הישיבה בזילקיב, חיבר ספר "אבן העוזר" חידושי גפ"ת על מס' ברכות שבת, עירובין וכו' (זולקווא תק"ל). נפטר כ"ה אייר ת"ע (1709); 4) ר' יוסף יחפא ב"ר שמואל הלוי, עמד בראש הישיבה, חיבר ספר "יד יוסף" (זולקווא תקפ"ט). מכובד על כל בני קהלתו, שראו בו "מופת הדור" נפטר בטבת תקפ"ו (1826). 5) הרב ר' עקיבא דיין מבני בית-הדין של הרב יעקב משולם אורנשטיין ומורה הוראה.